

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Mirna Bradarić

VRIJEDNOSTI KAO ODRAZ SKRIVENOG KURIKULA

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

VRIJEDNOSTI KAO ODRAZ SKRIVENOG KURIKULA

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Metodologija pedagoških istraživanja

Mentor: Snježana Dubovicki, doc.dr.sc.

Student: Mirna Bradarić

Matični broj: 2661

Modul: C modul

Osijek
srpanj, 2018.

Posveta

Mom najboljem učitelju – mojoj majci. Hvala ti za sve što sam sada i što se nadam da ću biti!
Volim te!

„Nemojte tražiti zadovoljstvo, prijateljstvo, sreću i ljubav izvan sebe. Vi ste sami svoj mir, ljubav, svoj prijatelj ili neprijatelj.“

Sadržaj

Sažetak	VI
1. UVOD	1
2. VRIJEDNOSTI	2
2.1 Istraživanja vrijednosti	3
2.2 Vrijednosti u odgojno – obrazovnom procesu.....	4
3. KURIKULUM.....	6
3.1 Vrijednosti u kurikulumu	8
3.2 Kurikularna reforma	9
4. SKRIVENI KURIKULUM	10
4.1 Vrijednosti u skrivenom kurikulumu.....	11
5. METODOLOGIJA	12
5.1 Ciljevi i zadatci istraživanja	12
5.2 Sudionici istraživanja	13
5.3 Instrument.....	13
6. REZULTATI I INTERPRETACIJA	15
6.1 Analiza dokumentacije	15
6.2 Stavovi studenata o vrijednostima.....	18
6.3 Stavovi učitelja o vrijednostima	24
7. RASPRAVA.....	30
8. ZAKLJUČAK	31
9. LITERATURA	32
10. Prilozi	34

Sažetak

Djeca u školi usvajaju vrijednosti koje zagovara učitelj, koja se ogledaju u ponašanju druge djece, ali i one koje su propisane Nastavnim planom i programom, Nacionalnim okvirnim kurikulumom, ali i onima koje se nalaze u skrivenom kurikulumu.

Proučavanje literature koja govori o vrijednostima i problemima mladih, hrvatskog obrazovnog kurikulumu i proučavanje onoga što se zagovaralo novim kurikulumom polazište je za pisanje ovog rada. Cilj rada bio je istražiti sustav vrijednosti studenata pete godine Učiteljskog studija i njihove stavove o vrijednostima koje trebaju biti razvijene kod učenika i učitelja. Također, cilj je bio i prikupiti podatke o mišljenjima učitelja razredne nastave o vrijednostima učenika mlađe školske dobi. Zadaci istraživanja su: rad na dokumentaciji i proučavanje literature, izraditi upitnik za studente i učitelje, istražiti sustav vrijednosti studenata, istražiti mišljenja studenata o vrijednostima učenika, istražiti mišljenja studenata o hrvatskom školstvu, istražiti mišljenja učitelja o vrijednostima učenika.

Ključne riječi: kurikulum, skriveni kurikulum, učenik, učitelj, vrijednosti

Summary

Children spend in schools most of their day time, interacting with teachers and other children. They adopt values that teachers cherish, which can be reflected in other children's' behavior and which are reflected by national and hidden curriculum.

Studying literature that talks about youth's values and problems, studying Croatian school curriculum, and what was advocated with curricular reform, was the starting point for writing this written work.

The primary purpose of this research is to collect data about teachers' and trainee teachers' opinions and beliefs, and which values teachers cherish and expect children to develop. Research's tasks were: to research the literature and important documents, to make the questionnaire for students and teachers, to see into students' value system and their beliefs about pupils' value system and to see into teachers' beliefs about pupils' value system.

Key words: curriculum, hidden curriculum, pupil, teacher, values

1. UVOD

Proces socijalizacije započinje unutar obitelji u kojoj roditelji svjesno, ali često i nesvjesno, oblikuju moralne, socijalne i kulturne vrijednosti svoje djece. Transfer vrijednosti s roditelja na djecu obuhvaća sve one vrijednosti koje roditelji smatraju ključnima za razvoj djeteta, ali i sve ono što njeguje društvo i kultura u kojoj pojedinci žive (Družinec, 2016).

S obzirom da znamo (Munjiza, Peko i Dubovicki, 2016) da djeca svakodnevno u školi provedu čak i do šest sati, a nekim danima i više sudjelujući u raznim izvannastavnim aktivnostima i radionicama ili u produženom boravku, često su preopterećena vremenski i psihofizički. Zbog toga je neophodno istaknuti i utjecaj učitelja koji je mnogoj djeci uzor u mnogim stvarima. Vrijednosti koje učitelj zagovara, smatraju se važnima za razvoj i napredak učenika u obrazovanju, odražavaju se na učenike kroz njihove osobnosti, postupke i ponašanje. Škola nije samo ustanova koja obrazuje učenike. Osim znanja, ona im prenosi i utječe na stvaranje i oblikovanje njihovog vrijednosnog sustava.

Ovim diplomskim radom žele se istaknuti vrijednosti koje su zastupljene u dokumentima važnima za hrvatsko školstvo, ali i onima koje se odražavaju skrivenim kurikulumom. Opisane su vrijednosti koje NOK posebno naglašava, ali i one koje su naglašene u prijedlogu kurikularne reforme koja u odabrane hrvatske škole ulazi kao eksperimentalni proces u školskoj godini 2018./19. Istraživanjem su prikupljeni stavovi učitelja o vrijednostima učenika te stavovi budućih učitelja o životnim vrijednostima i vrijednostima koje su bitne za razvoj učenika u uspješne pojedince.

2. VRIJEDNOSTI

Društveno-kulturne vrijednosti upravljaju čovjekovim životom na način da usmjeravaju njegovo ponašanje i reagiranje u određenim situacijama. Sustav vrijednosti čovjeku nije urođen, nego da stječe odgojem, obrazovanjem i iskustvom i zbog toga je promjenjiv.

Rokeach (1973) prema Jukić (2013) vrijednosti smatra trajnim uvjerenjima da je određeni način ponašanja ili konačnog stanja egzistencije osobno ili socijalno poželjniji od nekog drugog načina ponašanja. Prema Rakić i Vukušić, (2008) Fyffe vrijednosti svrstava u kategorije, odnosno dijeli ih na moralne, obrazovne, estetske, socijalne, političke, religijske, intelektualne, kulturne, ekonomske itd., dok Hooper sve vrijednosti smatra moralnima.

Prema Trebješanin (2000) pojam vrijednosti temeljni je pojam, apstraktna kategorija koja označava najopćenitije vjerovanje o tome što je i koliko poželjno i korisno te što bi trebalo biti cilj ljudskih napora, ali isto tako i što je nedopustivo i nepoželjno.

Walters (1998) pak vrijednosti definira kao opće standarde, ideje i kvalitete koje pojedinac smatra poželjnima ili korisnima.

Ilišin (2011) izdvaja elemente ključne za razumijevanje vrijednosti:

- *Poželjnost* – čiji je izvor u ljudskim potrebama (Maslowljeva hijerarhija ljudskih potreba) i zahtjevima koje društvo stavlja pred pojedinca. Poželjnost se odnosi na ciljeve kojima čovjek teži, ali i na pojedine aspekte života.
- *Stabilnost vrijednosti* – vrijednosti su relativno trajne komponente ljudske osobnosti, što osigurava nužan kontinuitet u razvoju pojedinca i društva u kojem živi, kao i stabilnost ponašanja u pojedinim situacijama. Vrijednosti nisu potpuno stalne, jer ovise o osobinama pojedinca, ali i o okolini u kojoj pojedinac živi i djeluje.
- *Hijerarhijska organiziranost vrijednosti* – odnosi se na važnost koju se pridaje određenim vrijednostima, pri tom misleći na stupanj poželjnosti koji je pridodan pojedinim vrijednostima.
- *Vrijednosti djeluju na ponašanje pojedinaca i grupe* – što ne znači da se iz sustava vrijednosti pojedinca može točno predvidjeti njegovo ponašanje jer postoje okolnosti koje pojedinca mogu prisiliti da se ne ponaša u skladu sa svojim vrijednostima niti se iz ponašanja može odrediti sustav vrijednosti pojedinca.
- *Vrijednosti su plod interakcije individualnih, socijalnih i povijesnih čimbenika* – zbog toga su podložne promjenama u vremenu i prostoru

„Upravo su vrijednosti jedan od ključnih elemenata u procesu izgradnje identiteta jer one “govore nešto o velikim pitanjima: tko smo, odakle dolazimo, kamo idemo, kako možemo definirati svoj identitet, što želimo postati, što mislimo o drugima ili različitosti? I, konačno: što daje osnovni smisao našim životima?”

(Ilišin, 2011, 86)

Prema Mrnjauš (2008) vrijednosti su kod odraslih osoba stabilne kategorije, koje se vrlo teško mogu mijenjati, dok su kod djece u razvoju i ovise o osobama koje ih prenose na djecu. Koje će vrijednosti djeca uključiti u svoj sustav uvelike ovisi o tome što im poručuju njima bitne osobe, jer upravo od njih i uče.

Neosporno je da su najvažnije osobe u životu svakog djeteta njegovi roditelji s kojima provodi većinu vremena od samog rođenja. Roditelji su osobe koje su najveći uzor i oslonac djeci i upravo njihovo ponašanje, stavovi i mišljenja imaju najveći utjecaj na odrastanje i oblikovanje karaktera djeteta.

2.1 Istraživanja vrijednosti

Bognar, L. sa timom istraživača 2004. godine proveo je istraživanje o problemima mladih istočne Slavonije (u istraživanje su bile uključene sljedeće županije: Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska županija). Ovaj dio Republike Hrvatske izabran je upravo zato što je najintenzivnije zahvaćen ratnim događanjima prošlog stoljeća koja su ostavila duboke traumatske posljedice na socijalne odnose na mikrorazini (obitelj, škola, slobodno vrijeme) i makrorazini (mađunacionalni odnosi, nesigurnost egzistencije, kriminal). Glavni cilj istraživanja bio je istražiti što se dogodilo sa sustavom vrijednosti mladih i koja je njihova hijerarhija društvenih vrijednosti jer upravo sustav vrijednosti predstavlja temelj integriteta mladih. (Bognar, 2004, 9)

Rezultati istraživanja pokazali su da su **ljubav, zdravlje i prijateljstvo** tri vrijednosti koje su mladi stavili na prvo mjesto. Postoji razlika u hijerarhiji vrijednosti kod muških i ženskih ispitanika.

„Kod muških je na prvom mjestu zdravlje i ljubav, a zatim slijede prijateljstvo, sloboda, novac, poštenje, mir, znanje, iskrenost. Kod ženskih ispitanika na prvom je mjestu ljubav, a zatim slijede zdravlje, prijateljstvo, ispravno djelovanje. Poštenje, iskrenost i novac kod djevojaka su podjednako rangirani, a zatim dolaze ljepota, mir i nenasilje. Kod djevojaka su na posljednjem mjestu istina i imetak, a kod mladića imetak i ispravno djelovanje.“

(Bognar, 2004, 53)

Prema Ilišin (2011) vrijednosti mladih su zanimljiv predmet istraživanja jer pružaju uvid u (dis)kontinuitet novih generacija, ali i modernih društava. Kod mladih je lakše uočiti eventualne promjene jer kod njih proces socijalizacije nije završen i izloženiji su različitim utjecajima iz okoline. Ilišin i Gvozdanović u svome radu koriste podatke iz pet empirijskih istraživanja (1986., 1999., 2004., 2012., 2013.) provedenih na reprezentativnim uzorcima mladih (u dobi od 14 do 27 godina) iz cijele Hrvatske. Istraživanjem je zaključeno da su najzastupljenije vrijednosti one koje afirmiraju ljudske afekte, ljudska prava i slobodu, obitelj, znanje i poštenje. Najmanje zastupljene vrijednosti su nacija, moć i političko djelovanje što je i vrlo logično i očekivano za osobe ove životne dobi i interesa. Hijerarhije i strukture vrijednosti mladih pratile su društvene promjene tijekom godina na način da su vrijednosti privatnosti i individualne afirmacije tijekom godina postale još izraženije jer mladi svoju budućnost vide kao cilj koji mogu postići isključivo vlastitim snagama i uz podršku obitelji i prijatelja. Također, nepovjerenje u društvene institucije, posebno one političke, s godinama je postalo sve veće.

2.2 Vrijednosti u odgojno – obrazovnom procesu

Poučavanje vrijednosti djeci nije samo uloga roditelja, već i škole, ali i cijelog društva. S obzirom na to da dijete većinu djetinjstva provede u školi, odgovornost je ove ustanove neupitna.

Već od sedme godine života, svako dijete obavezno je pohađati osnovnoškolsko obrazovanje. Velik dio dana dijete počinje provoditi u školi, bez prisutnosti roditelja koji su do tada neprestano bili uz njih. Za mnogu djecu, period prilagodbe na školu i novu okolinu te zahtjeve koji su pred njih postavljeni može biti vrlo težak. Utjehu, prijatelja, oslonac i osobu od povjerenja djeca upravo pronalaze u svome učitelju. Upravo u periodu života u kojem se djeca intenzivno počinju oblikovati kao osobe, učitelj ulazi u njihov život. Učitelj postaje njihov uzor i osoba od koje upijaju riječi i djela. Također, djeca uče iz ponašanja svojih učitelja. Oponašanje odraslih, bilo roditelja ili učitelja, univerzalno je za svu djecu svijeta.

Najvažnija stvar koju svaki učitelj mora zapamtiti i primijeniti je ta da uskladi svoje ponašanje s onime što uči djecu i s ciljem koji si je postavio na početku odgojno-obrazovnog procesa. Učitelj može učenicima govoriti što je ispravno, a što pogrešno, no važno je zapamtiti da će učenik uvijek oponašati ono što vidi. Drugim riječima, učitelj ne djeluje na način na koji ne želi da njegovi učenici djeluju. Djeca uče po modelu oponašanja, promatraju lica ljudi koji ih okružuju i prihvataju reakcije kako na događaje tako i na međuljudske

odnose. Nebrojeno puta je izgovorena uzrečica da djeca upijaju kao spužve. Zato se svaki učitelj treba neprestano truditi da njihovi učenici upijaju samo njihove najbolje osobine i načine ponašanja. Također, važno je da je učitelj dosljedan u svome ponašanju i nastojanju da razvije pojedine vrijednosti kod učenika. Drugim riječima, učitelj treba insistirati na vrijednostima u cjelokupnoj nastavi, tj. u određene vrijednosti se trebaju isticati i poštivati u svim školskim predmetima i u svim nastavnim temama. Kao što je već spomenuto, najvažnije osobe u životu svakog djeteta zasigurno su roditelji. Zato postoji mogućnost da pojedina djeca u školu dođu s nekim iskrivljenim oblicima ponašanja i pogrešnim sustavima vrijednosti koje su usvojili gledajući svoje roditelje. Jedini način na koji se mogu poništiti neprihvatljiva ponašanja, je taj da učitelj djetetu vlastitim primjerom, tj. ponašanjem pokaže što je ispravno i poželjno.

Sve što se u školi radi i sve što se uči, propisano je Nacionalnim okvirnim kurikulumom i Nastavnim planom i programom. Učitelj je posrednik između tih dvaju dokumenata i djece, odnosno učitelj je osoba koja ih djeci tumači i poučava onome što je njima propisano. Upravo je kurikulumom propisano kakve pojedince i kakvo društvo želimo i s toga je potrebno njegovati i poticati vrijednosti koje će pojedince izgraditi u uspješne i vrijedne ljude koji bogate društvo u kojem živimo.

3. KURIKULUM

Previšić (2007) navodi da je kurikulum nov pristup unutarnjom preustroju odgojno-obrazovnih i školskih sustava, formalnog i neformalnog učenja. Neke teorije kurikulumu analiziraju implicitni (skriveni) i eksplicitni (otvoreni) kurikulum, kao i kurikulumske okvire (društvenih zahtjeva, znanstvenih i tehničkih dostignuća, oblikovanja socijalnog ponašanja, demokratske i građanske kulture, kriterija važnosti, kompetentnosti i sl.), putem kojih se karakteristike nacionalne kulture, koja je spoj tradicijskog i modernog, prenose u pedagoški tijek odvijanja odgoja, obrazovanja i nastave. Kako bi ispunjavao sve uvijete, kurikulum mora biti oslobođen svih predrasuda, neznanstvenosti, stručnog egoizma i pedagoške nekompetencije, odnosno spolnih predrasuda, vjerskih nesnošljivosti, socijalnih razlika i ostalih teško razlučljivih karakteristika društvenog mentaliteta.

Riječ kurikulum, dolazi od latinske riječi *curriculum* i predstavlja tijek, slijed (osnovnog planiranog i programiranog događaja) koji opisuje optimalan put djelovanja i dolaska do određenog cilja. To je usmjereni pristup kretanju do najpovoljnijih postavljenih rezultata u nekom području rada koji se sastoji od nekoliko koraka: planiranja, organizacije, izvođenja i kontrole. Iskazuje nam sveobuhvatnost predviđanja i zasnivanja sadržaja, puteva i načina kojim se dolazi do cilja, a pritom vodeći računa o mogućim prikrivenim i neplaniranim utjecajima. U postizanje željenog cilja, ugrađeni su i sukobi tradicionalnog i modernog, naprednog i nazadnog, konformističkog i kreativnog, koji se ne mogu u potpunosti odbaciti.

„Kurikulum je skup planiranih i implicitnih odrednica koje usmjeravaju odgojni i obrazovni proces prema zadacima i sadržajima koji su dosljedno izvedeni iz cilja te upućuju na organizacijske oblike i načine rada, postupke provjere uspješnosti u zavisnosti od mnogobrojnih procesnih faktora i okolnosti.“

(Previšić, 2007, 20)

Može se reći, da je kurikulum složena filozofija cjelokupnog odgoja, obrazovanja i škole te pruža pouzdane smjernice za svakodnevno praktično pedagoško djelovanje. Kurikulum nije nastavni plan i program, ali ni skup kataloga znanja ili obrazovnih standarda. Također, kurikulum ne predstavlja ni čisto formalno, institucionalno obrazovanje, već daleko složenije neformalno, informalno i elektroničko učenje te proces medijske inkulturalizacije i socijalizacije.

U teoriji i praksi odgojno-obrazovnog i školskoga rada do sada su se izdvojile tri strukturirane vrste kurikulumu: zatvoreni, otvoreni i mješoviti.

„**Zatvoreni kurikulum** odgovara tradicionalnom poimanju nastavnog plana i programa te redukciji odgoja i obrazovanja na jasno kanonizirane zadaće koje tijekom školovanja treba postići. Detaljnu razrađenost programskih sadržaja redovito prati gotovo propisani programirani tijek nastave, upotreba nastavnih sredstava i udžbenika, katalozi znanja, flankirane mjere obrane od svega što bi prijetilo propisanom, a unutarnje vrednovanje najviše se svodi na tekstove i zadatke tzv. objektivnog tipa kojima se želi snimiti što vjernija reprodukcija zacrtanog gradiva.“

(Previšić, 2007, 26)

Na zatvoreni kurikulum može se gledati i kao na „uputstva za korištenje“ jer ne dozvoljava učiteljima, ali ni učenicima da slobodno i kreativno djeluju. Zatvorenim kurikulumom sve je fiksirano i unaprijed programirano pa na takvoj nastavi nema vremena za spontane i neplanirane izlete i slične odgojno-socijalne situacije koje ohrabruju individualnost učenika i razvoj njihova samopouzdanja. Dakle, može se zaključiti da zatvoreni kurikulum, svim svojim odrednicama sputava kreativnost, kako učitelja tako i učenika, ali i samu spontanost i prirodnost odgojno-obrazovnog procesa.

„Kod **otvorenog kurikulum**a, riječ je o fleksibilnoj metodologiji njegove izrade te o odabiru sadržaja i načina rada. U otvorenom kurikulumu prednost se daje okvirnim uputama unutar kojih se stvaralački realizira izvedbeni program. U njemu se potiču sukonstruktivske aktivnosti kurikulumске gradnje i promjene „u hodu“. On maksimalno cijeni inicijativu učenika i učitelja; spontanost događanja u nastavi i kreativno ponašanje svih sudionika obrazovanja. Kod njega se cijene prikriveni utjecaji u odgoju i obrazovanju kao svojevrсни ravnopravni suodgajatelji (hidden curriculum) u smislu „tajnog plana učenja“ i neplaniranog obrazovnog djelovanja.“

(Previšić, 2007, 26)

Otvoreni kurikulum potiče kreativnost učitelja i učenika, omogućava im da nastavu obogate prigodnim popratnim kulturnim i društvenim događanjima u okolini, ali i sudjelovanje obitelji i okoline u samom procesu učenja. Svi ti čimbenici uvelike doprinose razvoju pojedinca.

„**Mješoviti tip kurikulum**a smatra se danas modernom vrstom čija se metodologija i struktura izrade okreće prema participaciji više činitelja, a osobito onim pristupima koji nisu samo propisani već nastaju i u tijeku događaja odgojno čina i kao partnerstvo u odnosima ili kao kurikulum pluralnih odgojnih utjecaja. U modelu mješovitog kurikulum, kakav je danas na djelu u većini naprednih sredina, ne traži se enciklopedijska potpunost, makar se govori o renesansi općeg obrazovanja i kulture, već se nude kurikulumске jezgre kao radne cjeline.“

(Previšić, 2007, 27)

Ova vrsta kurikulum a manje trpi propisanost te služi kao kurikulumski okvir u koji su ugrađene izvedbene jezgre koje su ostvarene na slobodan i kreativan način kojim je učenik maksimalno uključen u „zarađivanje znanja, sposobnosti i vještina“, ali i općih i specifičnih kompetencija. Upravo te izvedbene jezgre učitelj zajedno s učenicima kreativno pretvara u izvedbene materijale za razne projekte, istraživanja i radne zadatke. Učitelju je prepušten izbor organizacije i metoda rada.

3.1 Vrijednosti u kurikulumu

Nacionalni okvirni kurikulum¹ predstavlja temeljni dokument koji određuje sve bitne sastavnice odgojno-obrazovnog sustava od predškolske razine pa do završetka srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja.

U ovom dokumentu jasno su definirane temeljne odgojno-obrazovne vrijednosti, ciljevi odgoja i obrazovanja, načela i ciljevi odgojno-obrazovnih područja, vrjednovanje učeničkih postignuća te vrjednovanje i samovrjednovanje ostvarivanja nacionalnog kurikulumu. Također, opisane su i međupredmetne tema kao i njihovi ciljevi što pomaže školama povezati nastavne predmete i svrsihodno racionalizirati nastavu, ali i očekivana učenička postignuća za odgojno-obrazovna područja po ciklusima.

„Nacionalni okvirni kurikulum temeljni je dokument u kojemu su prikazane sastavnice kurikulumskoga sustava: vrijednosti, ciljevi, načela, sadržaj i opći ciljevi odgojno-obrazovnih područja, vrjednovanje učeničkih postignuća te vrjednovanje i samovrjednovanje ostvarivanja nacionalnoga kurikulumu.“

(Nacionalni okvirni kurikulum, 2010, 11)

Jedna od temeljnih sastavnica Nacionalnoga okvirnoga kurikulumu su društveno-kulturne i odgojno-obrazovne vrijednosti koje proizlaze iz opredijeljenosti hrvatske politike obrazovanja za cjeloviti razvoj učenika, za čuvanje i razvijanje nacionalne duhovne i materijalne, ali i prirodne baštine Republike Hrvatske, za europski suživot i stvaranje društva znanja koji će omogućiti održivi razvoj. Vrijednosti kojima Nacionalni okvirni kurikulum daje posebnu važnost su znanje, solidarnost, identitet i odgovornost.

Odgojno-obrazovni ciljevi Nacionalnog okvirnog kurikulumu navode da učenike treba odgajati i obrazovati u skladu s općim kulturnim i civilizacijskim vrijednostima, ljudskim pravima te pravima i obvezama djece, te ih treba osposobiti za življenje u multikulturalnom svijetu, za poštivanje različitosti i snošljivosti te za aktivno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom razvoju društva.

U Nacionalnom okvirnom kurikulumu navedeno je da se sve navedene vrijednosti i ciljevi trebaju povezati sa sadržajima temeljnoga obrazovanja i svakodnevnoga školskoga života. Vrijednosti i opći ciljevi odgoja i obrazovanja zajednički su za sve učitelje, nastavnike i stručne suradnike, u svim odgojno-obrazovnim ciklusima, područjima i predmetima, školskim

¹ http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf (5.6.2018.)

i izvanškolskim aktivnostima. Kako bi se istaknute vrijednosti i ciljevi ostvarili, potrebna je suradnja škole s obiteljima učenika i lokalnim zajednicama.

3.2 Kurikularna reforma²

U Republici Hrvatskoj 2016. godine iznesen je prijedlog obrazovne reforme, u okviru koje je predložen i novi okvir nacionalnog kurikulumu. Ekspertnu skupinu predvodio je dr.sc. Boris Jokić. Akademske godine 2018./2019. 46 osnovnih škola i 26 srednjih škola sudjelovat će u eksperimentalnom programu Ministarstva znanosti i obrazovanja „Škola za život“.

Nacionalni kurikulum počiva na i promiče društveno-kulturne vrijednosti kao što su dostojanstvo ljudske osobe, sloboda, ravnopravnost, pravednost, domoljublje, društvena jednakost, sloboda, ravnopravnost, pravednost, domoljublje, društvena jednakost, dijalog i snošljivost, rad, poštenje, mir, očuvanje prirode i čovjekova okoliša te druge demokratske vrijednosti. Jednakost u pravu na obrazovanje posebno je istaknuta vrijednost, a ukazuje na potrebu da se svakom djetetu i mladoj osobi osigura okruženje i pruži podrška koja pridonosi razvoju njegovih potencija. Zbog toga svi nacionalni kurikulumski dokumenti sadrže jasna, sustavna i održiva rješenja koja omogućavaju kvalitetan odgoj i obrazovanje za sve, pritom imajući na umu djecu i mlade s teškoćama, darovite, osobe slabijeg imovinskog statusa i pripadnike manjina.

Nastavljajući se na NOK iz 2011. godine, vrijednosti kojima Okvir nacionalnog kurikulumu daje osobito značenje su i dalje znanje, solidarnost, identitet i odgovornost. Uz ove četiri vrijednosti dodane se i **integritet, poštivanje, zdravlje i poduzetnost**.

Temeljne vrijednosti osnovnoškolskoga odgoja i obrazovanja istaknute u Nacionalnom okvirnom kurikulumu, proizlaze iz usmjerenosti hrvatske odgojno-obrazovne politike prema cjelovitom osobnom razvoju učenika, očuvanje kulturne, nacionalne, materijalne i prirodne baštine zemlje u kojoj živimo te potrebi usklađivanja lokalnoga i nacionalnoga sa svjetskim i globalnim razvojem.

² <http://www.kurikulum.hr/>

4. SKRIVENI KURIKULUM

Društvo u kojem živimo pred djecu i odrasle postavlja brojne zahtjeve, a jedan od njih je i taj da odrastanjem postajemo građani svijeta, a ne samo zemlje u kojoj smo rođeni. Za mnoge to predstavlja velik problem. Upravo skriveni kurikulum i ono što se njime uči, pomaže nam da održimo svoj nacionalni identitet i sve vrijednosti koje stječemo u društvu u kojem živimo.

„Danas čovjek postaje građaninom svijeta, istodobno treba sačuvati svoj nacionalni identitet, svoju kulturu, društvenu, moralnu i duhovnu baštinu, a odgoj i obrazovanje treba buditi, poticati i razvijati osobni identitet koji pretpostavlja poštivanje različitosti. Odgoj i obrazovanje kao složen i osjetljiv proces u određenom društvenom i institucionalnom kontekstu „proizvodi“ javni, ali i skriveni kurikulum u složenim socijalnim konstelacijama i ulogama. U tom smislu skriveni se kurikulum može promatrati u užem i širem socijalnom kontekstu (u školi/nastavi i društvu u kojem škola djeluje).“

(Mlinarević, 2016)

Uz aktualni napisani, vidljivi kurikulum, za obrazovne sustave mnogih zemalja pa tako i Republike Hrvatske karakterističan je i skriveni kurikulum. Osim sadržaja koji su propisani službenim planovima i programima, učenici u školama i drugim odgojno-obrazovnim ustanovama uče mnoge druge stvari, a upravo te stvari dio su skrivenog kurikulumu. Skriveni kurikulum obuhvaća sve one dijelove stvarnosti života u školi koji nisu obuhvaćeni niti jednim službenim dokumentom značajnim za obrazovanje djece. Prema Vodopivec (2013) važan je jer utječe na ishode učenja ili se pojavljuje kao skup afektivnih izlaza učenja tj. kao naučene vrijednosti, norme, stavovi i socijalne vještine nužne za uspješnu socijalnu integraciju.

Mlinarević (2016) navodi da su skrivenim kurikulumom objedinjene sve javno neprepoznate, nepriznate i nepredviđene vrijednosti, znanja i stavovi koja učenici ističu i preoblikuju u svoje svakodnevno ponašanje. U javni kurikulum strukturirane su implicitne poruke preko cilja, vrijednosti, sadržaja i očekivanja ishoda. Pod pojmom „skriveni“ podrazumijevaju se specifični stavovi, uvjerenja i vrijednosti učitelja koji mogu biti u sprezi sa svim dimenzijama kulture ustanove, predstavljajući uzrok i posljedicu svake od njih. Kultura škole obuhvaća organizaciju prostora, odnos prema učenicima na svim razinama interakcije te svakodnevne rituale i rutine koje neprestano grade sudionici odgojno-obrazovnog procesa.

Kao i za provođenje propisanog kurikulumu, učitelji su ključne osobe i za provedbu skrivenog kurikulumu. Prema Vodopivec (2013) skriveni kurikulum popunjava raskorak između službenog kurikulumu i ciljeva pojedinog odgajatelja koji provodi kurikulum i očekuje od djece određeno ponašanje, način učenja ili psihofizičke sposobnosti. Ta očekivanja najčešće

nisu zapisana, premda su često bitan dio odgojno-obrazovne učinkovitosti. Čimbenike skrivenog kurikuluma moguće je označiti kao ključne i posredne odgojne čimbenike na kojima se temelji uspjeh odgoja i obrazovanja za održiv razvoj. Mlinarević (2016) kaže da socijalna organizacija, interakcija s učenicima i ponašajni obrasci učitelja na nastavi utječu na učenike. Lepičnik Vodopivec (2013/2014) prema Apple (1992) ističe ulogu učitelja jer upravo o njemu ovisi kakav će stil odgoja odabrati, kakva će biti njihova međusobna komunikacija, ali i komunikacija s roditeljima te kakve će stilove učenja odabrati. Ukoliko učitelj preferira frontalni oblik učenja, njihova komunikacija će velikim djelom biti jednosmjerna, a nastava će se izvoditi uz pomoć autoritarnog stila vođenja nastave što će zasigurno imati posljedice na odnos učitelja i učenika. Ne smije se zanemariti niti uloga ostalih učenika, roditelja, ravnatelja i drugih zaposlenika škole, ali i društva u kojem živimo, vjerskih zajednica i medija.

Mlinarević (2016) također navodi da skriveni kurikulum ima pozitivne i negativne učinke na ponašanje učenika. Primjer pozitivnog učenja jest, npr. učenje o odgovornosti kao vrijednosti ukoliko je i samo ponašanje učitelja i ostalih zaposlenika škole prožeto odgovornošću. Učenici uče razne strategije socijalizacije koja će im koristiti u budućem životu, kao što su kako biti uspješan u društvu učitelja i svojih vršnjaka, kako prikriti neznanje i izbjeći neugodne obveze, kako iskoristiti vrijeme odmora i sl. Skrivenim kurikulumom se također i promiču vrijednosti društva i kulture u kojoj živimo.

4.1 Vrijednosti u skrivenom kurikulumu

Prema Mlinarević (2016) učitelji bi u neposrednom radu s učenicima trebali težiti interkulturalnom odgoju i obrazovanju, promovirajući znanje, razumijevanje, toleranciju i solidarnost. U svome svakodnevnom radu s učenicima, učitelj implicitno prenosi vlastite vrijednosti, stavove i vjerovanja koja utječu na njegov međusoban odnos, a svaki učitelj ima vlastitu implicitnu teoriju koja je srž njegova djelovanja. Prema Matijević i Radovanović (2008) ta implicitna teorija prepoznaje se u akciji, specifičnom djelovanju konteksta za učenje, strukturi vremena i načinu na koji su raspodijeljene uloge te kakva je međusobna komunikacija učitelja i učenika. Učitelji i učenici zajedno otkrivaju i uče, istražuju u kreativnom i slobodnom ozračju, druže se, međusobno se poštuju i uvažavaju, pomažu si i zajedno iščekuju uspjehe. Središnju ulogu u nastavi ima učitelj koji treba stvoriti ugodnu i poticajnu razrednu atmosferu (smijeh, srdačnost, susretljivost), poticati učenike da se međusobno aktivno slušaju, uvažavati svačije ideje, prijedloge i interese.

5. METODOLOGIJA

Prvi, neempirijski dio istraživanja odnosi se na rad na relevantnoj literaturi i dokumentaciji. Proučavana je literatura čije su područje vrijednosti i dokumenti važni za hrvatsko školstvo, a to su Nastavni plan i program i Nacionalni obrazovni kurikulum. Drugi, empirijski dio istraživanja proveden je na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku i među učiteljima razredne nastave. Metodologija ovog rada je spoj kvalitativne i kvantitativne metodologije. Što se tiče znanstvene paradigme, ona je postpozitivistička. Po trajanju, ovo istraživanje je transverzalno jer se istraživala dokumentacija u određenom trenutku i ispitala trenutačna mišljenja i stavovi studenata i učitelja.

U odnosu na poštivanje etike, svi sudionici su dobrovoljno pristali sudjelovati u istraživanju, a njihovi odgovori potpuno su anonimni i ni na koji način se ne mogu povezati s ispitanikom. Studenti i učitelji su informirani u koju svrhu se istraživanje provodi i koja je tema rada. Istraživačka etika primijenjena je i u ostalim dijelovima diplomskoga rada.

5.1 Ciljevi i zadatci istraživanja

Cilj rada bio je istražiti sustav vrijednosti studenata pete godine Učiteljskog studija i njihove stavove o vrijednostima koje trebaju biti razvijene kod učenika i učitelja. Također, cilj je bio i prikupiti podatke o mišljenjima učitelja razredne nastave o vrijednostima učenika mlađe školske dobi.

Zadaci istraživanja su:

- Rad na dokumentaciji i proučavanje literature
- Izraditi upitnik za studente i učitelje
- Istražiti sustav vrijednosti studenata
- Istražiti mišljenja studenata o vrijednostima učenika
- Istražiti mišljenja studenata o hrvatskom školstvu
- Istražiti mišljenja učitelja o vrijednostima učenika

U odnosu na navedene ciljeve i zadatke istraživanje, postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

- 1. Koje vrijednosti zagovara Nacionalni okvirni kurikulum?*
- 2. Koje vrijednosti zagovara Okvir nacionalnoga kurikuluma?*
- 3. Koje vrijednosti treba imati razvijene svaki učenik?*
- 4. Koje vrijednosti je najteže razvijati kod djece?*
- 5. NOK kao glavne vrijednosti promiče znanje, solidarnost, identitet i odgovornost. Koju od ove četiri vrijednosti smatrate da je najpotrebnije razvijati kod učenika?*
- 6. Koje vrijednosti posebno cijenite kod drugih ljudi?*
- 7. Kakav je sustav vrijednosti kod studenata?*

5.2 Sudionici istraživanja

U istraživanju su sudjelovali studenti pete godine Učiteljskog studija na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku. Istraživanju je dobrovoljno pristupilo 40 studenata koji su odgovarali na pitanja postavljena instrumentom istraživanja, odnosno upitnikom. Također, u istraživanju su sudjelovali i učitelji razredne nastave, njih N=38, koji su dobrovoljno ispunjavali upitnik izrađen posebno za njih.

5.3 Instrument

Upitnik za studente izrađen je na temelju upitnika „Problemi mladih u Slavoniji i Baranji“ koji je izradio Ladislav Bognar u svrhu istraživanja čiji su rezultati objavljeni u knjizi „Problemi mladih Slavonije i Baranje“ koja je izdana 2004. Izdvojena su pitanja koja su bitna za istraživanje i dodana nova pitanja kojima se žele istražiti mišljenja studenata o vrijednostima učitelja i učenika, ali i o hrvatskom školstvu. Upitnik je podijeljen u nekoliko cjelina, a to su: osobni podaci i socijalni status, pitanja o budućnosti i slobodnom vremenu, sustav vrijednosti, vrijednosti učitelja i učenika i cjelina o hrvatskom školstvu. Prema tipovima zadataka, jedan je nadopunjavanja, pet višestrukog izbora, jedan opće sposobnosti, šest tipa dosjećanja i jedan u obliku Likertove skale.

Upitnik za učitelje sastoji se od osam pitanja (sedam pitanja tipa dosjećanja i jedno pitanje tipa višestrukog izbora) kojima se žele prikupiti podaci o stavovima učitelja o vrijednostima djece, odnosno vrijednostima koje su razvijene do polaska u prvi razred, koje se razvijaju do četvrtog razreda, kao i o vrijednostima koje je najteže razvijati kod učenika i o vrijednostima za koje smatraju da su ključne za budući život učenika.

6. REZULTATI I INTERPRETACIJA

6.1 Analiza dokumentacije

U prvom dijelu istraživanja, analizirana su dva dokumenta vrlo važna za školstvo Republike Hrvatske, a to su Nastavni plan i program te Nacionalni okvirni kurikulum. Također, proučavana je i kurikularna reforma kako bi se usporedile vrijednosti koje su istaknute u Nacionalnom okvirnom kurikulumu i one koje su istaknute kurikularnom reformom.

U uvodnom dijelu Nastavnog plana i programa³, koji se u hrvatsko školstvu primjenjuje od školske godine 2006./2007. iznesene su odgojno-obrazovne vrijednosti i ciljevi. Također, prikazana je uloga i funkcija svih sudionika školskog i nastavnog rada te očekivanja glede njihove uloge u promišljanju i ostvarenju aktivnosti za poboljšanje odgojno-obrazovnoga rada u školi i izvan nje. Glavni ciljevi i zadaće su poučiti učenike vrijednostima dostojnih čovjeka. Pod opredijeljenosti za europski suživot podrazumijeva se prihvatanje novih društveno-kulturnih vrijednosti, novih standarda u svim područjima života, ali i čuvanje vlastitih kulturno-povijesnih vrijednosti i nacionalnog identiteta. Upravo zato NPIP ističe razvoj stavova, mišljenja, motivacije i volje kao sastavnog dijela poučavanja i učenja u osnovnoj školi. Nadalje, istaknuto je kako osobne i društvene vrijednosti ispunjavaju život svakog čovjeka te da učenike valja poučiti društveno prihvatljivim vrijednostima. Zbog toga se od škole očekuje promišljanje o vrijednostima i dugoročnim odgojno-obrazovnim ciljevima, ali isto tako i djelovanje u skladu s istima.

Drugi proučavani dokument je Nacionalni okvirni kurikulum iz 2010. godine. u kojem je naglašeno da vrijednosti, ciljevi i međupredmetne teme osiguravaju prostor odgoju u istoj mjeri kao i obrazovanju. Njime su definirane temeljne odgojno-obrazovne vrijednosti, ciljevi odgoja i obrazovanja, ciljevi i načela odgojno-obrazovnih područja, vrjednovanje učeničkih postignuća te vrjednovanje i samovrjednovanje. Nacionalni okvirni kurikulum temelj je svim školama za planiranje i organiziranje rada, uključujući i izrađivanje školskog kurikuluma. Samim time, veliku ulogu igra i provedbi skrivenoga kurikuluma. Međupredmetne teme služe produbljivanju određenih sadržaja, znanja i svijesti kod učenika o zdravlju, pravima, osobnoj i društvenoj odgovornosti, društveno-kulturnom, gospodarskom, tehnološkom i održivom razvitku, vrijednostima učenja i rada, te samopoštovanju i poštovanju drugih i drugačijih. Vrijednosti koje su posebno istaknute u NOK-u su: znanje, solidarnost, identitet i odgovornost.

³ http://www.azoo.hr/images/AZOO/Ravnatelj/RM/Nastavni_plan_i_program_za_osnovnu_skolu_-_MZOS_2006_.pdf (5.6.2018.)

Kao i u prethodnim dokumentima, i u kurikularnoj reformi je naglašeno je da je potrebno da su svi djelatnici škole uključeni u sve dijelove sustava odgoja i obrazovanja te da se očekuje promicanje, promišljanje, propitivanje i djelovanje u skladu s vrijednostima kojima Okvir nacionalnog kurikuluma daje osobitu važnost. Okvir nacionalnog kurikuluma, uz znanje, solidarnost, identitet i odgovornost, ističe i integritet, poštivanje, zdravlje i poduzetnost.

Nacionalni okvirni kurikulum, 2010, 14		Okvir nacionalnoga kurikuluma, 2016: 12
ZAGOVARANE VRIJEDNOSTI		
znanje	<i>„Znanje. Republika Hrvatska opredijelila se za razvoj društva znanja jer je znanje temeljna proizvodna i razvojna snaga u društvu. Znanje, obrazovanje i cjeloživotno učenje su temeljni pokretači razvoja hrvatskoga društva i svakoga pojedinca. Omogućuju mu bolje razumijevanje i kritičko promišljanje samoga sebe i svega što ga okružuje, snalaženje u novim situacijama te uspjeh u životu i radu.“</i>	
solidarnost	<i>„Solidarnost pretpostavlja sustavno osposobljavanje djece i mladih da budu osjetljivi za druge, za obitelj, za slabe, siromašne i obespravljene, za međugeneracijsku skrb, za svoju okolinu i za cjelokupno životno okružje.“</i>	
identitet	<i>„Identitet. Odgoj i obrazovanje pridonose izgradnji osobnoga, kulturnoga i nacionalnoga identiteta pojedinca. Danas, u doba globalizacije, u kojemu je na djelu snažno miješanje različitih kultura, svjetonazora i religija, čovjek treba postati građaninom svijeta, a pritom sačuvati svoj nacionalni identitet, svoju kulturu, društvenu, moralnu i duhovnu baštinu. Pritom osobito valja čuvati i razvijati hrvatski jezik te paziti na njegovu pravilnu primjenu. Odgoj i obrazovanje trebaju buditi, poticati i razvijati osobni identitet istodobno ga povezujući s poštivanjem različitosti.“</i>	
odgovornost	<i>„Odgovornost. Odgoj i obrazovanje potiču aktivno sudjelovanje djece i mladih u društvenom životu i promiču njihovu odgovornost prema općemu društvenom dobru, prirodi i radu te prema sebi samima i drugima. Odgovorno djelovanje i odgovorno ponašanje pretpostavlja smislen i savjestan odnos između osobne slobode i osobne odgovornosti.“</i>	
integritet		<i>„Integritet. Pretpostavlja iskrenost i autentičnost svih uključenih u odgojno-obrazovni proces.“</i>

		<i>Odnosi se na dosljedno ponašanje u skladu s moralnim vrijednostima i uvjerenjima te spremnost i hrabrost javnoga iskazivanja mišljenja i djelovanja, čak i u situacijama kad to za pojedinca nije popularno ili korisno.“</i>
<i>poštivanje</i>		<i>„Poštivanje. Pretpostavlja poštivanje sebe i vlastite osobnosti, a slijedom toga i vrijednosti i jedinstvenosti svih osoba. U odgojno-obrazovnome procesu odnosi se na međusobno poštivanje i uvažavanje djece i mladih osoba, odgojno-obrazovnih radnika, roditelja i ostalih članova zajednice.“</i>
<i>zdravlje</i>		<i>„Zdravlje. Pretpostavlja razumijevanje zdravlja kao osnove osobne dobrobiti i kao ishodišta zdrave zajednice i društva. Briga o zdravlju u užem smislu uključuje prepoznavanje, razumijevanje i usvajanje zdravih životnih navika, zdravih stilova života i odgovornoga ponašanja.“</i>
<i>poduzetnost</i>		<i>„Poduzetnost. Pretpostavlja aktiviranje osobnih potencijala na kreativan, konstruktivan i inovativan način u svrhu korištenja i prilagodbe promjenjivim okolnostima u različitim područjima života i u različitim društvenim ulogama. Poduzetnost uključuje prepoznavanje mogućnosti, spremnost na djelovanje i sklonost preuzimanju razumnoga rizika.“</i>

Navedena analiza dokumentacije dala nam je odgovor na postavljeno 1. *Koje vrijednosti zagovara Nacionalni okvirni kurikulum?* i 2. *Koje vrijednosti zagovara Okvir nacionalnoga kurikulumu* istraživačko pitanje.

6.2 Stavovi studenata o vrijednostima

U istraživanju sudjelovalo je 40 studenata 5. godine Učiteljskog studija Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku. Istraživanje je provedeno tijekom 2018. godine.

Prosječna dob ispitanika je $M = 23$ godine, a istraživanju je pristupilo 38 studentica i 2 studenta ($N = 40$).

Prvo pitanje odnosilo se na socijalni status studenata. Većina ispitanika (92,5 %) živi s roditeljima koji ih uzdržavaju, primaju mjesečnu naknadu (stipendiju) i povremeno samostalno zarađuju (studentski rad preko student servisa), dok tri (7,5 %) ispitanika samostalno zarađuju za život.

Tablica 1. Stavovi studenata o budućnosti

Kategorija	<i>f</i>	%	*
Dodatno školovanje	3	7,5	„Budem li predugo čekala na posao, voljela bih se još dodatno školovati u srodnom zanimanju.“
Samozapošljavanje	1	2,5	„Vidim se u školskom sektoru uz samozapošljavanje u sličnom sektoru.“
Prekvalifikacija	1	2,5	
Zaposlen izvan RH	1	2,5	
Nezaposlen	2	5	„Nezaposlena, vjerojatno neću moći pronaći posao u struci.“
Rad u struci	29	72,5	„Rad u školi (ovdje ili u inozemstvu), rad na projektima, obiteljski život“ „Vidim se kao uspješna učiteljica.“ „Zaposliti se u školstvu. Stručno se usavršavati. Napredovati u svome zvanju.“
Rad van struke	2	5	
Ne razmišljam o tome	1	2,5	„Ne razmišljam o budućnosti, živim dan po dan.“

*citirani neki od odgovora ispitanika

Drugo pitanje odnosilo se na stavove studenata o korištenju slobodnog vremena. Većina ispitanika u slobodno vrijeme provodi na društvenim mrežama, sluša glazbu, druži se s prijateljima, gleda televiziju, odlazi u disko što je i očekivano za mlađu populaciju, odnosno dvadesetogodišnjake.

Treće pitanje odnosilo se na stavove studenata o vrijednostima što je vidljivo iz tablice 2.

Tablica 2. Stavovi studenata o vrijednostima

<i>Vrijednost</i>	<i>X</i>	<i>Vrijednost</i>	<i>X</i>
Ljubav	3,94	Prijateljstvo	4,29
Istina	4,57	Ispravno djelovanje	4,45
Mir	4,12	Znanje	4,04
Rad	4	Novac	2,63
Sloboda	4,32	Ljepota	2,67
Nenasilje	4,58	Imetak	2,33
Poštenje	3,69	Hrana	3,21
Iskrenost	4,08	Zdravlje	4,65

*za svaku vrijednost iskazana je prosječna vrijednost (X)

Najvažnija vrijednost za studente je zdravlje, nakon kojega dolaze i nenasilje, istina, ispravno djelovanje, sloboda, prijateljstvo, mir, znanje i iskrenost. Najmanje bitne u njihovim životima su hrana, imetak, novac i ljepota. Ovim pitanjem dobili smo odgovor na 7. *Kakav je sustav vrijednosti kod studenata?* istraživačko pitanje.

Četvrto pitanje odnosilo se na stavove studenata o vrijednostima koje cijene kod drugih ljudi što je vidljivo iz tablice 3.

Tablica 3. Stavovi studenata o vrijednostima koje cijene kod drugih ljudi

<i>Vrijednost</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Vrijednost</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Iskrenost	36	90	Pristojnost	1	2,5
Otvorenost	3	7,5	Razumijevanje	10	25
Ljubaznost	1	2,5	Kolegijalnost	1	2,5
Pristupačnost	3	7,5	Empatija	9	22,5
Poštenje	31	77,5	Optimističnost	4	10
Pouzdanost	4	10	Ustrajnost	2	5
Odgovornost	11	27,5	Humor	6	15
Marljivost	9	22,5	Ispravno djelovanje	8	20
Znanje	3	7,5	Sloboda	1	2,5
Prijateljstvo	4	10	Energičnost	1	2,5
Solidarnost	1	2,5	Organiziranost	2	5
Dobrota	5	12,5	Vjernost	3	7,5
Tolerantnost	4	10	Ljubaznost	2	5

Ovim pitanjem dobili smo odgovor na 6. *Koje vrijednosti posebno cijenite kod drugih ljudi?* istraživačko pitanje. Vrijednosti koje studenti najviše cijene kod drugih ljudi su: iskrenost, poštenje, odgovornost, marljivost, razumijevanje, ispravno djelovanje i empatija. Iznimno cijene i tolerantnost drugih ljudi, prijateljstvo, dobrotu, vjernost, smisao za humor, znanje, pouzdanost i optimističan pogled na svijet.

Peto pitanje odnosilo se na stavove studenata o vrijednostima učitelja što je vidljivo iz tablice 4.

Tablica 4. Stavovi studenata o vrijednostima učitelja

<i>Vrijednost</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Vrijednost</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Znanje	8	2	Organiziranost	3	7,5
Poštenje	16	40	Marljivost	11	27,5
Iskrenost	16	40	Strpljenje	8	2
Kreativnost	13	32,5	Empatija	7	17,5
Odgovornost	15	37,5	Pravednost	2	5
Tolerancija	5	12,5	Skromnost	1	2,5
Ispravno djelovanje	8	2	Optimističnost	1	2,5

Studenti/budući učitelji smatraju kako su najvažnije vrijednosti koje treba posjedovati svaki učitelj poštenje, iskrenost, odgovornost, kreativnost, znanje, strpljenje, marljivost i empatija. Kao poželjne vrijednosti učitelja naveli su i toleranciju, ispravno djelovanje, organiziranost, pravednost, skromnost i empatičnost.

Šesto pitanje odnosilo se na stavove studenata o vrijednostima učenika bitnima za budući život što je vidljivo iz tablice 5.

Tablica 5. Stavovi studenata o vrijednostima učenika bitnima za budući život

<i>Vrijednost</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Vrijednost</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Iskrenost	21	52,5	Pravednost	7	17,5
Poštenje	26	65	Empatija	5	12,5
Solidarnost	3	7,5	Ispravno djelovanje	5	12,5
Odgovornost	19	47,5	Tolerancija	6	15
Razumijevanje	2	5	Ravnopravnost	1	2,5
Samostalnost	3	7,5	Organiziranost	1	2,5
Kreativnost	10	25	Znanje	8	20
Marljivost	11	27,5	Upornost	5	12,5

Vrijednosti koje studenti posebno žele poticati kod učenika su poštenje, iskrenost, odgovornost, marljivost, kreativnost, znanje i pravednost. Poželjne vrijednosti su i solidarnost pojedinaca prema drugima, razumijevanje, samostalnost, empatija, ispravno djelovanje, ravnopravnost svih ljudi, tolerancija, organiziranost i upornost.

Sedmo pitanje odnosilo se na stavove studenata o vrijednostima koje nisu dovoljno razvijene kod učenika mlađe školske dobi što je vidljivo iz tablice 6.

Tablica 6. Stavovi studenata o vrijednostima koje nisu dovoljno razvijene kod učenika mlađe školske dobi

<i>Vrijednost</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Solidarnost	2	5
Odgovornost	19	47,5
Samostalnost	3	7,5
Tolerancija	1	2,5
Kolegijalnost	3	7,5
Marljivost(rad)	4	10
Strpljenje	4	10
Ljubaznost	1	2,5
Iskrenost	7	17,5
Poštovanje	5	12,5
Empatija	3	7,5
Kreativnost	3	7,5
Poštenje	6	15
Znanje	2	5

Studenti smatraju kako današnjim učenicima najviše manjka odgovornosti, kako za njihove postupke tako i prema radu i učenju. Također smatraju da im manjka i iskrenosti, poštenja i poštivanja drugih. Strpljenje, empatija, znanje, ljubaznost, marljivost, solidarnost, samostalnost i tolerancija su još neke od vrijednosti koje su studenti naveli.

Osmo pitanje odnosilo se na stavove studenata o vrijednostima koje je najpotrebnije razvijati kod učenika, a koje su posebno istaknute u NOK-u što je vidljivo iz tablice 7.

Tablica 7. Stavovi studenata o vrijednostima koje je najpotrebnije razvijati kod učenika, a koje su posebno istaknute u NOK-u

<i>Vrijednost</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Znanje	1	2,5
Solidarnost	9	22,5
Identitet	2	5
Odgovornost	27	67,5
Smatram da su sve jednako važne	1	2,5

Od četiri vrijednosti istaknute u Nacionalnom okvirnom kurikulumu ⁴ (znanje, solidarnost, identitet i odgovornost) studenti smatraju kako je upravo odgovornost vrijednost koju je najpotrebnije razvijati kod učenika. Nakon odgovornosti najčešći odgovor bila je solidarnost, zatim identitet i znanje. Jedan ispitanik odgovorio je kako su sve vrijednosti jednako važne i sve ih je potrebno razvijati u jednakoj mjeri.

⁴ http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf (5.6.2018.)

Pitanje broj devet odnosilo se na stavove studenata o promjenama koje je potrebno napraviti u hrvatskom školstvu.

Tablica 8. Stavovi studenata o promjenama koje je potrebno napraviti u hrvatskom školstvu

<i>Kategorija</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>*</i>
Više slobode učiteljima u provođenju nastave	10	25	„Učitelji bi trebali biti slobodniji i fleksibilniji u provođenju nastave.“
Kurikularna reforma	15	37,5	„Učenike bolje pripremiti za život, manje činjeničnog znanja, više primjene.“
Bolji materijalni uvjeti	20	50	„Više gradiva koje promiče razvoj osnovnih ljudskih vrijednosti, bolje opremiti učionice.“
Odbaciti udžbenike	16	40	„Ograničenost sata na 45 min , potrebno je nadograditi školski sustav novim tehnologijama, odbaciti udžbenike“
Ukinuti školsko zvono	5	12,5	„Uvesti jednosmjensku nastavu, ukloniti školsko zvono.“
Manje frontalne nastave	20	50	„Ne raditi u okviru NOK-a, imati više slobode, gledati interes učenika, bolje opremiti škole, raditi na digitalizaciji, manje frontalne nastave.“
Brzo zaposlenje učitelja	5	12,5	„...omogućiti zaposlenje nedugo nakon faksa te poboljšati status učitelja u društvu.“

*citirani su neki od odgovora studenata

Deseto pitanje odnosilo se na stavove studenata o dobrim stranama hrvatskog školstva što je vidljivo iz tablice 9.

Tablica 9: stavovi studenata o dobrim stranama hrvatskog školstva

<i>Kategorija</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>*</i>
Mogućnost usavršavanja učitelja	12	30	„Stručna usavršavanja i mogućnost napretka i cjeloživotnog učenja!“
Besplatno je	5	12,5	„Obrazovanje dostupno svima.“
Razvoj opće kulture	4	10	„Njegovanje kulturne baštine, razvijanje opće kulture.“
Kompetentni učitelji	11	27,5	„Kvalitetni učitelji koji imaju znanja iz mnogih područja. Svestrani učitelji koji posjeduju znanje iz više područja, kreativnost i upornost.“
Promicanje životnih vrijednosti	3	7,5	„Promiče životne vrijednosti.“

*citirani su neki od odgovora studenata

6.3 Stavovi učitelja o vrijednostima

U drugome dijelu empirijskog istraživanja, željeli smo doznati stavove učitelja koji su u stalnom kontaktu s djecom i dobro znaju sustav vrijednosti učenika mlađe školske dobi. Istraživanjem se pitalo koje su to vrijednosti razvijene, a koje nisu kod učenika prvih razreda, koje su učiteljima najbitnije vrijednosti, koje je najteže razvijati,...

Prvo pitanje odnosilo se na stavove učitelja o vrijednostima učenika prvih razreda što je vidljivo u tablici 1.

Tablica 1. Stavovi učitelja o vrijednostima učenika prvog razreda

<i>Vrijednost</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Znanje	15	20,27
Identitet	13	17,57
Odgovornost	28	37,84
Solidarnost	7	9,45
Suosjećanje	9	12,16
Optimističnost	2	2,7

Stavovi učitelja su da kod su manjeg broja učenika koji dođu u 1. razred razvijene odgovornost, solidarnost, znanje očekivano na razini te dobi. Najveći postotak (37,84 %) ima odgovornost. Zatim slijede znanje (20,27 %), identitet (17,57 %), suosjećanje (12,16 %), solidarnost (9,45 %) i optimističnost (2,7 %).

Drugo pitanje odnosilo se na stavove učitelja o vrijednostima učenika koje nisu razvijene do polaska u prvi razred što je vidljivo iz tablice2.

Tablica 2. Stavovi učitelja o vrijednostima učenika koje nisu razvijene do polaska u prvi razred

<i>Vrijednost</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Socijalna zrelost	1	1,67
Samostalnost	7	11,67
Solidarnost	8	13,33
Odgovornost	23	38,33
Strpljivost	5	8,33
Marljivost	7	11,67
Razumijevanje	9	15

Većina učitelja (38,33 %) smatra kako kod djece najčešće nije razvijena odgovornost. Nakon toga slijede razumijevanje (15 %), solidarnost (13,33 %), samostalnost i marljivost (11,67 %), strpljivost (8,33%) i socijalna zrelost (1,67 %).

Treće pitanje odnosilo se na stavove učitelja o vrijednostima učenika četvrtih razreda što je vidljivo iz tablice 3.

Tablica 3. Stavovi učitelja o vrijednostima učenika četvrtih razreda

<i>Vrijednost</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Samostalnost	16	17,2
Znanje	20	21,51
Sve vrijednosti	7	7,53
Poštivanje starijih	1	1,08
Odgovornost	22	23,66
Iskrenost	14	15,05
Razumijevanje	7	7,53
Solidarnost	6	6,45

Najveći broj učitelja (23,66 %) smatra da se do četvrtog razreda razvija odgovornost. Zatim slijede znanje (21,51 %), samostalnost (17,2 %), iskrenost (15,05 %), razumijevanje (7,53 %), solidarnost (6,45 %) i poštivanje starijih (1,08 %). 7,53 % odgovora je da su kod učenika 4. razreda, točnije kod određenog broja učenika razvijene sve vrijednosti.

Četvrto pitanje odnosilo se na stavove učitelja o vrijednostima koje nedostaju učenicima nižih razreda što je vidljivo iz tablice 4.

Tablica 4. Stavovi učitelja o vrijednostima koje nedostaju učenicima nižih razreda

<i>Vrijednost</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Odgovornost prema sebi	1	1,41
Odgovornost prema drugima	1	1,41
Identitet	4	5,63
Solidarnost	8	11,27
Odgovornost	21	29,58
Razumijevanje	9	12,68
Samopouzdanje	7	9,86
Samostalnost	11	15,49
Poštivanje	9	12,68

Najčešći odgovor (29,58 %) je da učenicima odgovornost nije razvijena kod učenika. Jedan učitelj ističe odgovornost prema sebi i odgovornost prema drugima. Nakon odgovornosti slijede:: samostalnost (15,49 %), poštivanje i razumijevanje (12,68 %), solidarnost (11,27 %), samopouzdanje (9,86 %), identitet (5,63 %).

Peto pitanje odnosilo se na stavove učitelja o vrijednostima koje trebaju biti razvijene kod svakog učenika što je vidljivo iz tablice 5.

Tablica 5. Stavovi učitelja o vrijednostima koje trebaju biti razvijene kod svakog učenika

<i>Vrijednost</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Odgovornost za vlastite postupke	1	1,06
Pristojnost	17	18,09
Odgovornost	23	24,47
Sve vrijednosti	12	12,77
Solidarnost	7	7,45
Empatija	9	9,57
Samopouzdanje	13	13,83
Znanje	12	12,77

Ovim pitanjem dobili smo odgovor na 3. *Koje vrijednosti treba imati razvijene svaki učenik?* istraživačko pitanje.

Najčešći odgovor je odgovornost (24,47 %). Zatim slijede pristojnost (18,09 %), samopouzdanje (13,83 %), znanje (12,77 %), empatija (9,57 %), solidarnost (7,45 %). Jedan učitelj odgovorio je da je najpotrebnije razvijati odgovornost za vlastite postupke. 12,77 % odgovora je da je potrebno razvijati sve vrijednosti jer je svaka vrijednost jednako važna za formiranje pojedinca.

Šesto pitanje odnosilo se na stavove učitelja o vrijednostima koje je najvažnije razvijati kod djece što je vidljivo iz tablice 6.

Tablica 6. Stavovi učitelja o vrijednostima koje je najvažnije razvijati kod djece

<i>Vrijednost</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Odgovornost	24	24,48
Solidarnost	11	11,22
Znanje	9	9,18
Kreativnost	5	5,1
Samopouzdanje	8	8,16
Iskrenost	5	5,1
Razumijevanje	13	13,27
Strpljivost	7	7,14
Sve vrijednosti	16	16,33

Najzastupljeniji odgovor (24,48 %) je da je kod djece najvažnije razvijati odgovornost. Zatim razumijevanje (13,27 %), solidarnost (11,22 %), znanje (9,18 %), samopouzdanje (8,16 %), strpljivost (7,14 %) te kreativnost i iskrenost (5,11 %). Nekolicina učitelja (16,33 %) smatra da je teško izdvajati pojedine vrijednosti jer su sve jednako važne.

Sedmo pitanje odnosilo se na stavove učitelja o vrijednostima koje je najteže razvijati kod djece što je vidljivo iz tablice 7.

Tablica 7: stavovi učitelja o vrijednostima koje je najteže razvijati kod djece

<i>Vrijednost</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Odgovornost prema sebi	1	1,54
Odgovornost prema drugima	1	1,54
Odgovornost	19	29,23
Znanje	12	18,46
Strpljenje	14	21,54
Empatija	10	15,38
Poštovanje	8	21,05

Ovim pitanjem dobili smo odgovor na 4. *Koje vrijednosti je najteže razvijati kod djece?* istraživačko pitanje.

Najučestaliji odgovor je da je najteže kod djece razvijati odgovornost (29,23 %). Slijede strpljenje (21,54 %), znanje (18,46 %), empatija (15,38 %), poštovanje (21,05 %). Jedan učitelj (1,54 %) smatra kako je najteže razvijati odgovornost prema sebi i odgovornost prema drugima.

Osmo pitanje odnosilo se na stavove učitelja o vrijednostima (promoviranih NOK-om) koje je najpotrebnije razvijati kod učenika što je vidljivo iz tablice 8.

Tablica 8: stavovi učitelja o vrijednostima (promoviranih NOK-om) koje je najpotrebnije razvijati kod učenika

<i>Vrijednost</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Znanje	3	7,89
Solidarnost	3	7,89
Integritet	2	5,26
Odgovornost	24	63,16
Sve nabrojano	6	15,79

Ovim pitanjem dobili smo odgovor na 5. *NOK kao glavne vrijednosti promiče znanje, solidarnost, identitet i odgovornost. Koju od ove četiri vrijednosti smatrate da je najpotrebnije razvijati kod učenika?* Istraživačko pitanje.

Najveći broj učitelja (63,16 %) smatra da je najpotrebnije razvijati odgovornost jer će kroz tu vrijednost razvijati i druge vrijednosti. 15,79 % učitelja smatra da je potrebno razvijati sve nabrojane vrijednosti. 7,89 % učitelja smatra kako je najpotrebnije razvijati znanje i solidarnost, dok je 5,26 % učitelja odgovorilo da je najpotrebnije razvijati integritet.

7. RASPRAVA

Iako ne postoji jedna općeprihvaćena definicija vrijednosti, jasno je da su vrijednosti vjerovanja što je i u kojoj mjeri poželjno i što treba biti cilj ljudskih djelovanja, ali isto tako i što je nepoželjno i nedopustivo.

Prethodno provedena istraživanja društvenih vrijednosti među mladom populacijom Republike Hrvatske pokazala su da posebno cijene ljubav, zdravlje i prijateljstvo, ali i to da su mladi svjesni da su upravo oni ti koji su zaslužni za svoju budućnost, uz pomoć obitelji i bližnjih.

Posao učitelja vrlo je zahtjevan i odgovoran, jer su oni uvelike ti koji moraju kod učenika osvijestiti i poticati razvoj vrijednosti koje su društveno poželjne i koje će im olakšati daljnji razvoj i budući život.

Ciljevi i zadaće odgojno-obrazovnog procesa jasno su definirani Nacionalnim okvirnim kurikulumom na temelju kojega svaka škola definira svoj školski kurikulum. Nastava je jako složen proces i ne svodi se samo na poučavanje i učenje sadržaja propisanih javnim kurikulumom. Upravo ono što nije unaprijed isplanirano i spontano ponašanje učitelja ima najveći utjecaj na odgoj i razvoj učenika. Skrivenim kurikulumom učenici stječu vrijednosti, stavove, norme i socijalne vještine koje će im olakšati i omogućiti socijalnu integraciju i život u odrasloj dobi.

Studentima su svojstvene posebne vrijednosti jer već imaju određena životna iskustva i svjesni su stvari koje se oko njih događaju. Dovoljno su odrasli i samostalni da sami biraju ono u što će vjerovati i koje će vrijednosti prihvatiti i održavati. Vrijednosti koje su im posebno bitne kod drugih ljudi su odgovornost, iskrenost, poštenje i marljivost. Jasno su odredili i vrijednosti koje svaki učenik treba imati razvijene, a to su poštenje, iskrenost, odgovornost, razumijevanje i solidarnost. Po njihovim odgovorima može se zaključiti da bi svaki učitelj treba biti iskren, kreativan, empatičan, strpljiv i imati bogato znanje.

Odgovornost je, kako su pokazala istraživanja s učiteljima, jedna od najvažnijih vrijednosti koje je potrebno razvijati kod djece. Ujedno to je i vrijednost koja često nije razvijena kod učenika, a učitelji je smatraju ključnom za razvoj i budući život.

8. ZAKLJUČAK

Osnovna škola je ustanova koje dijete, uz obitelj, socijalizira, educira i priprema za budući život i daljnje obrazovanje. Ključnu ulogu u obrazovanju ima učitelj, koji je učenicima u mnogim stvarima uzor te kojega nebrojeno puta učenici i oponašaju. Upravo zbog toga, djelovanje učitelja treba biti usklađeno s važnim školskim dokumentima, ali i kulturom škole.

Uz nacionalni kurikulum i kurikulum svake pojedinačne škole, važnu ulogu u oblikovanju učenika kao zrele i samostalne osobe ima skriveni kurikulum koji je dijelom svakog odgojno-obrazovnog procesa. Skriveni kurikulum se odražava kroz vrijednosti svih djelatnika škole, ali i učenika. Vrijednosti usmjeravaju ponašanje pojedinaca, govore mu što je opće prihvatljivo, a koja ponašanja nisu društveno prihvaćena. Uloga škole nije samo obrazovati učenike i prenositi činjenice koje će bogatiti njihovo znanje, nego i odgojiti ih. Odnosno, škola nije samo prosvjetna ustanova. Ona ima puno širi kulturnu i društvenu ulogu jer oblikuje identitet učenika. Razmišljamo li o konceptu skrivenoga kurikuluma, svaki dio školskog okruženja utječe na vrijednosti, stavove i navike učenika.

Kako je empirijski dio istraživanja pokazao kako je odgovornost vrijednost koja se u svim segmentima posebno ističe, buduća istraživanja mogla bi provjeriti na koje načine se odgovornost može razvijati kod učenika nižih razreda te koje su metode najučinkovitije. Također, iste te metode, odnosno projekti, radionice i aktivnosti koje potiču razvoj odgovornosti, mogle bi se objediniti u priručnik koji bi pomogao učiteljima, posebice učiteljima s malo radnog iskustva.

9. LITERATURA

Bognar, L., Hugo, M., Jerkelund, C., Munjiza, E., Peko, A., Vodopija, I. (2004). *Problemi mladih Slavonije i Baranje*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Filozofski fakultet u Osijeku

Družinec, V. (2016). Transfer vrijednosti s roditelja na djecu. *Školski vjesnik : časopis za pedagošku teoriju i praksu*, Vol.65 No.3, str. 475-488

Hrvatić, N., Sablić, M. (2008). Interkulturalne dimenzije nacionalnog kurikuluma. *Pedagoška istraživanja*, Vol. 5 No. 2, str. 197-206

Ilišin, V. (2011). Vrijednosti mladih u Hrvatskoj. *Politička misao : časopis za politologiju*, Vol.48 No.3, str. 82-122

Ilišin, V., Radin, F. (2002). *Mladi uoči trećeg milenija*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži

Ilišin, V., Gvozdanović, A. (2016). *Struktura i dinamika vrijednosti mladih u Hrvatskoj*. Vrijednosti u hrvatskom društvu. Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, str. 169-197

Jukić, R. (2013). Moralne vrijednosti kao osnova odgoja. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*. Vol. 11 No. 3, str. 401-416

Lepičnik Vodopivec, J. (2013). Vidljivi i skriveni kurikulum odgoja i obrazovanja za održiv razvoj. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol.19 No.74, str. 16-17

Mlinarević, V. (2016). Implicitne poruke u skrivenom kurikulumu suvremene škole. *Život i škola*, Vol. 62 No. 2, str. 13-25

Mrnjauš, K. (2008). *Pedagoška promišljanja o vrijednostima*. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.

Munjiza, E., Peko, A., Dubovicki, S. (2016). *Paradoks (pre)opterećenosti učenika osnovne škole*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske: zadnja posjeta 27. lipnja 2018. Dostupno na www.azoo.hr

Nastavni plan i program za osnovnu školu. Izvor s Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske: zadnja posjeta 27. lipnja 2018. Dostupno na: <http://www.mzos.hr/>

Previšić, V. (2007). *Kurikulum: teorije, metodologija, sadržaj, struktura.* Zagreb: Zavod

Previšić, V. (2005). Kurikulum suvremenog odgoja i škole. *Pedagoška istraživanja*. Vol. 2 No. 2, str. 165-172

Rakić, V., Vukušić, S. (2010). Odgoj i obrazovanje za vrijednosti. *Društvena istraživanja*, Vol. 19 No. 4-5, str. 108-109

10. Prilozi

UPITNIK ZA UČITELJE

Poštovani učitelji, zamolila bih Vas da odvojite nekoliko minuta kako biste ispunili ovaj upitnik koji je napravljen u svrhu diplomskog rada pod nazivom „Vrijednosti kao odraz skrivenoga kurikuluma“. Upitnikom se žele istražiti mišljenja učitelja o društveno-kulturnim i odgojno- obrazovnim vrijednostima učenika mlađe školske dobi.

1. S kojim razvijenim vrijednostima dolaze učenici u 1. razred?

2. Za koje vrijednosti smatrate da bi trebale biti razvijene do polaska u 1.razred, a nisu?

3. Koje vrijednosti imaju učenici 4. razreda?

4. Za koje vrijednosti smatrate da općenito nedostaju učenicima nižih razreda?

5. Koje vrijednosti treba imati razvijene svaki učenik?

6. Koje su Vama kao učitelju najvažnije vrijednosti koje dijete treba razviti?

7. Koje vrijednosti je najteže razvijati kod djece?

8. NOK kao glavne vrijednosti promiče znanje, solidarnost, identitet i odgovornost. Koju od ove četiri vrijednosti smatrate da je najpotrebnije razvijati kod učenika?

Hvala na suradnji!

UPITNIK ZA STUDENTE

Poštovani, ovo istraživanje provodi se u svrhu izrade diplomskog rada i cilj mu je istražiti kakve životne vrijednosti (moralne, društvene i kulturne) njeguju i poštuju studenti pete godine, tj. budući učitelji koji će uskoro biti uzor svojim učenicima. Također, ispituju se i Vaša mišljenja o reformi obrazovanja. Hvala na pomoći i iskrenim odgovorima!

Osobni podaci

1. Dob _____

2. Spol Ž M

3. Zanimanje (zaokružite odgovor koji se na Vas odnosi):

- a) nezavršena osnovna škola
- b) završena osnovna škola i ne idem dalje u školu
- c) učenik sam srednje škole
- d) završio/la sam srednju školu
- e) zaposlen/a nakon srednje škole
- f) student sam na fakultetu _____
- g) završen fakultet
- h) zaposlen/a nakon završenog fakulteta
- i) privremeno zaposlen/a
- j) nezaposlen/a

4. Socijalni status (zaokružite odgovor koji se na Vas odnosi):

- a) Živim s roditeljima i oni me uzdržavaju
- b) Povremeno samostalno zarađujem
- c) Primam mjesečnu naknadu
- d) Radim na imanju (firmi) mojih roditelja
- e) Sam/a zarađujem za život

5. Kako vidite svoju budućnost? Opišite ukratko. _____

6. Kako koristite svoje slobodno vrijeme?

a) Gledam televiziju.	g) Bavim se slikanjem
b) Čitam novine.	h) Odlazim u kafić.
c) Na društvenim mrežama	i) Bavim se pjevanjem.
d) Slušam glazbu	j) Plešem.
e) Družim se s prijateljima.	k) Odlazim u disko.
f) Bavim se sportom.	l) _____

7. Od nabrojanih vrijednosti označite brojevima od 1 do 5 one koje za Vas imaju najveće značenje:

___ Ljubav
___ Istina
___ Mir
___ Rad
___ Sloboda
___ Nenasilje
___ Poštenje
___ Iskrenost

___ Prijateljstvo
___ Ispravno djelovanje
___ Znanje
___ Novac
___ Ljepota
___ Imetak
___ Hrana
___ Zdravlje

8. Koje vrijednosti posebno cijenite kod drugih ljudi? (Nabrojite barem 5)

9. Koje društveno-kulturne i odgojno-obrazovne vrijednosti treba posjedovati svaki učitelj?

10. Koje vrijednosti učitelji trebaju razvijati i poticati kod učenika kako bi oni jednog dana bili uspješni odrasli ljudi? (Nabrojite barem 5)

11. Za koje vrijednosti su učenicima potrebne, a smatrate da nisu dovoljno razvijene?

12. NOK kao glavne vrijednosti promiče znanje, solidarnost, identitet i odgovornost. Koju od ove četiri vrijednosti smatrate da je najpotrebnije razvijati kod učenika?

13. Što mislite da bi trebalo promijeniti u našem školstvu? _____

14. Koje su pozitivne strane hrvatskog školstva?

Hvala na suradnji!